

ANALYSIS OF CHOSEN SOCIO-DEMOGRAPHIC INDICATORS OF THE DEVELOPMENT OF SIBENIK – KNIN COUNTY

ANALIZA ODABRANIH SOCIO-DEMOGRAFSKIH INDIKATORA RAZVIJENOSTI ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE

MECEV, Dijana

Abstract: *This paper evaluates, based on the analysis of selected socio-demographic indicators (such as aging coefficient, employment rate, unemployment rate and index of education), socioeconomic development of the Šibenik-Knin County. These indicators have been further contrasted with the national average and the analysis has clearly confirmed that the Šibenik-Knin County is significantly behind the Croatian average in terms of its socioeconomic development.*

Key words: *socioeconomic development, Šibenik-Knin County, development indicator, national average*

Sažetak: *U radu je na temelju analize odabranih socio-demografskih indikatora, (poput koeficijenta starenja, stope zaposlenosti, stope nezaposlenosti, indeksa obrazovanosti) izvršena ocjena društveno-gospodarske razvijenosti Šibensko-kninske županije. Temeljem istih indikatora analizirane su razlike u razvoju Šibensko-kninske županije u odnosu na nacionalni prosjek. Analiza je jasno potvrdila da Šibensko-kninska županija u svom društveno-gospodarskom razvoju znatno zaostaje za hrvatskim prosjekom.*

Ključne riječi: *društveno-gospodarski razvoj, Šibensko-kninska županija, indikatori razvijenosti, nacionalni prosjek*

Authors' data: Dijana Mecev, univ.spec.oec., Veleu ilište u Šibeniku, Trg Andrije Hebranga 11, Šibenik, dijana@vus.hr

1. Uvod

Šibensko-kninska županija već je dulje razdoblje zahvaćena izrazito nepovoljnim demografskim procesima, koji su postali važna odrednica stagnacije u njenom društveno-gospodarskom razvoju. To su prije svega procesi depopulacije i demografskog starenja.

2011. godine je na području Šibensko-kninske županije bilo živorođeno 896 djece, a umrlo 1399 stanovnika [1], što čini prirodnu depopulaciju od 503.

Stanovništvo je bilo prosječno staro 44,1 godinu, što ga čini jednim od najstarijih u Republici Hrvatskoj, odmah iza stanovnika Ličko-senjske županije. Općenito se smatra da je proces starenja započeo kada je prosječna starost stanovništva iznad 30 godina.

Upravo ovi procesi su bitni ograničavajući čimbenici uravnoteženog populacijskog razvoja Šibensko-kninske županije.

Polazne osnove i ideja za ovo istraživanje je rad „Odabrani socio-demografski indikatori razvijenosti Hrvatske i županija“ [2], ali se ono temelji na recentnim podacima s Popisa 2011. godine. Naglasak istraživanja je stavljen na Šibensko-kninsku županiju, te su na temelju dostupnih podataka izrađeni odabrani indikatori, koji su potom uspoređeni s istim indikatorima za cijelu Republiku Hrvatsku, kako bi se procijenila dosegnuta razina društveno-gospodarske razvijenosti Šibensko-kninske županije u odnosu na nacionalni prosjek.

2. Odabrani socio-demografski indikatori razvijenosti Šibensko-kninske županije

2.1. Stopa promjene broja stanovnika u razdoblju od 2001. do 2011.

Od 5 gradova Šibensko-kninske županije, u razdoblju od 2001. do 2011. godine, demografski rast su ostvarila samo 2 grada (Knin 1,4% i Vodice 10,7%). Preostalih 3 grada je imalo smanjenje ukupnog broja stanovnika, a demografski pad se kretao od 4,04% u Skradinu, do 12,76% u Drnišu. Promatrano prema općinama, čak 9 od njih 15 je imalo demografski pad, a najveći općina Kijevo 21,76%. [3] Porast broja stanovnika ili njegova stagnacija bilježi se većinom u priobalnim naseljima, dok naselja u unutrašnjosti bilježe izraziti pad broja stanovnika. To se objašnjava većinom atraktivnošću u priobalnim prostorima i velikim stradanjima zaleđa u Domovinskom ratu, koja se niti 20 godina kasnije nisu uspjela gospodarski oporaviti. Kada se u analizu uključe podaci iz posljednjeg stupca tablice 1, razvidno je da približno 65% teritorija Šibensko-kninske županije ima pad broja stanovnika, što determinira daljnje produbljenje populacijske polarizacije naseljenosti, koja se tako nameće bitnim ograničavajućim čimbenikom njenog ravnomjernog regionalnog, demografskog i gospodarskog razvoja.

Prvi indikator koji je važno analizirati u svrhu ocjene društveno-gospodarske razvijenosti Šibensko-kninske županije je stopa promjene broja stanovnika između dva popisna razdoblja (2001.-2011.). Vidljivo je da je Šibensko-kninska županija u analiziranom razdoblju zabilježila pad ukupnog broja stanovnika za 3,11%, a cijela Republika Hrvatska za 3,44%.

Područje	Broj stanovnika 2001.	Broj stanovnika 2011.	Verižni indeks	Stopa promjene	Površina (km ²)
Republika Hrvatska	4.437.460	4.284.889	96,56	-3,44	56.542
Šibensko-kninska županija	112.891	109.375	96,89	-3,11	2.994
Gradovi					
Šibenik	49.374	46.332	93,84	-6,16	407,48
Drniš	8.595	7.498	87,24	-12,76	355,27
Knin	15.190	15.407	101,43	1,43	358,12
Skradin	3.986	3.825	95,96	-4,04	186,79
Vodice	8.017	8.875	110,70	10,70	94
Općine					
Bilice	2.179	2.307	105,87	5,87	25,67
Biskupija	1.669	1.669	100	0	133,45
Civljane	137	239	174,46	74,46	83,28
Ervenik	988	1105	111,84	11,84	212,08
Kijevo	533	417	78,24	-21,76	74,37
Kistanje	3.038	3.481	114,58	14,58	244,11
Murter-Kornati	2.075	2.044	98,51	-1,49	81,08
Pirovac	1.846	1.930	104,55	4,55	40,97
Primošten	2.992	2.828	94,52	-5,48	57,18
Promina	1.317	1.136	86,26	-13,74	139,41
Rogoznica	2.391	2.345	98,08	-1,92	70,55
Ruži	1.775	1.591	89,63	-10,37	160,28
Tisno	3.239	3.094	95,52	-4,48	67,03
Tribunj	1.390	1.536	110,50	10,50	15,15
Uneši	2.160	1.686	78,06	-21,94	187,45

Tablica 1. Stope promjene broja stanovnika za Šibensko-kninsku županiju i Republiku Hrvatsku 2001.-2011., te prostorna distribucija stanovništva Šibensko-kninske županije po gradovima i općinama 2001.-2011.

Ukupna depopulacija očekivana je posljedica veće dulje prisutnih procesa emigracijske, reprodukcijske, generacijske i prirodne depopulacije te demografskog starenja. Zbog malog broja stanovnika Šibensko-kninska županija suočena je s problemom manjka sredstava za razvoj, budući da posljedično ima malu poreznu osnovu na koju bi se mogla osloniti kao na izvor lokalnih prihoda.

2.2. Dobna struktura stanovništva

Dobna je struktura stanovništva iznimno važna za sadašnji i budući razvitak Šibensko-kninske županije, budući da iz nje proizlaze druge ključne strukture: mlado

i staro stanovništvo i radno sposobni kontingent stanovništva. Stoga je vrlo važan indikator za ocjenu društveno-gospodarske razvijenosti Šibensko-kninske županije upravo dobna struktura njenog stanovništva.

Op enito se smatra da je koeficijent starosti osnovni pokazatelj razine starenja, jer pod starenjem podrazumijevamo proces stalnog pove anja udjela stara kog kontingenta u ukupnom stanovništvu. Kad udio osoba starih 60 i više godina dostigne 12%, smatra se da je stanovništvo tog podru ja po elo starjeti. [4]

Drugi važan indikator je indeks starenja, koji pokazuje broj starih 60 i više godina prema broju stanovnika starih 0-20 godina. U demografskoj se teoriji smatra da ako vrijednost indeksa starenja odre ene populacije premaši 40, da je ta populacija zašla u proces starenja. Vrijednost indeksa starenja koja premaši 100 pokazuje da je broj i udio starog stanovništva premašio broj i udio mladih. [5]

Prema rezultatima Popisa 2011., koeficijent starosti za Šibensko-kninsku županiju iznosio je 29, a indeks starenja 146,1 što je za oba pokazatelja daleko više od nacionalnog prosjeka. [6]

Podru je	Prosje na stopa starosti	Koeficijent starosti	Indeks starenja	Tip dobno g sastava
Šibensko-kninska županija	44,1	29	146,1	Izrazito duboka starost
Republika Hrvatska	41,7	24,1	115	Izrazito duboka starost

Tablica 2. Odabrani pokazatelji dobne strukture stanovništva Šibensko-kninske županije i prosjeka Republike Hrvatske 2011.

Stanovništvo Šibensko-kninske županije obilježava izrazito duboka starost, najnepovoljniji tip dobno g sastava prema upotrijebljenoj klasifikaciji. Ovakav pokazatelj najviše je rezultat depopulacije ruralnih podru ja, ali i visokih demografskih ratnih gubitaka, a napose u domeni migracija. Stoga se može zaklju iti kako dobna struktura Šibensko-kninske županije ne predstavlja zadovoljavaju i demografski okvir za oblikovanje radno sposobno g stanovništva.

2.3. Struktura stanovništva prema ekonomskoj aktivnosti

Polaznu osnovu za prou avanje ekonomske strukture stanovništva ini ekonomska struktura aktivno g stanovništva (radne snage). Stoga je važno definirati koje osobe smatramo ekonomski aktivnima. Prema definiciji UN-a, ekonomski aktivno stanovništvo su sve zaposlene osobe, osobe koje aktivno obavljaju odre eno zanimanje, ali nisu u radnom odnosu, ali i nezaposlene osobe koje aktivno traže posao. [7]

Kao jedan od indikatora ekonomske razvijenosti Šibensko-kninske županije analizirana je op a stopa aktivnosti stanovništva (udio ekonomski aktivno g stanovništva u ukupnom stanovništvu). Prema podacima s Popisa 2011. godine, op a stopa aktivnosti ukupno g stanovništva Šibensko-kninske županije iznosila je 42,2 i niža je od hrvatsko g prosjeka. [8] To zna i da je od 100 osoba u radnoj dobi samo

njih 42 bilo raspoloživo za tržište rada. Ostali su neaktivni, ne pridonose razvoju i društvu za njih mora skrbiti.

Područje	Ukupan broj stanovnika	Aktivno stanovništvo	Opća stopa aktivnosti
Šibensko-kninska županija	109.375	46.156	42,2
Republika Hrvatska	4.284.889	2.116.735	49,4

Tablica 3. Aktivno stanovništvo u Šibensko-kninskoj županiji i Republici Hrvatskoj 2011.

Ispodprosje no niska opća stopa aktivnosti determinirana je ponajviše niskim udjelom poljoprivrednog stanovništva, posljedicama rata, te ranijim povlačenjem iz ekonomske aktivnosti, tj. odlaskom u mirovinu prije navršene gornje granice radne dobi.

2.4. Struktura stanovništva prema (ne)zaposlenosti

Pri promatranju nezaposlenosti u Šibensko-kninskoj županiji, bitan pokazatelj je stopa zaposlenosti, koja predstavlja postotak populacije u dobi od 15 do 65 godina koji je zaposlen. Prema metodologiji s Popisa 2011. godine, zaposlene su osobe bile sve one osobe koje su u to vrijeme ili pretežito tijekom 12 mjeseci koji su prethodili Popisu, obavljale posao za novac ili plaćanje u naturi, a u cilju stjecanja sredstava za život, kao i one osobe koje su u vrijeme Popisa bile trenutno odsutne s posla, a koje će se vratiti na posao nakon prestanka razloga odsutnosti. U nezaposlene osobe ubrojene su sve one osobe koje u vrijeme Popisa, ili pretežito tijekom 12 mjeseci koji su prethodili Popisu, nisu imale posao i aktivno su ga tražile. [9]

Podatci prikazani u tablici 4 pokazuju da je Šibensko-kninska županija 2011. godine imala stopu zaposlenosti od 34%. Dakle, samo 34% stanovništva starijeg od 16 godina je bilo u radnom odnosu, što je za čak 7,4 postotnih bodova niža stopa zaposlenosti od hrvatskog prosjeka. Za usporedbu, razvijenije zemlje članice Europske Unije, poput Danske i Nizozemske, imaju stopu zaposlenosti veću od 70%. Stopa nezaposlenosti iznosila je 19,3% i za 3 postotna boda je bila viša u odnosu na prosjek Republike Hrvatske.

Područje	Stopa zaposlenosti	Stopa nezaposlenosti
Šibensko-kninska županija	34,0	19,3
Republika Hrvatska	41,4	16,3

Tablica 4. Stope zaposlenosti i nezaposlenosti stanovništva Šibensko-kninske županije i Republike Hrvatske prema Popisu 2011.

Niska stopa zaposlenosti dijelom se može pripisati posljedicama rata i relativno velikom broju mladih ljudi koji su nakon rata završili u mirovini, ali i programima ranijeg umirovljenja koji su se masovno provodili 1990-ih kako bi se spriječila otvorena

nezaposlenost. Ostaje i injenica da zbog nedovoljne gospodarske razvijenosti jednostavno nema dovoljno radnih mjesta.

Upravo slaba zapošljivost predstavlja ključno ograničenje budućeg gospodarskog rasta Šibensko-kninske županije, i države općenito, ali i problem za sustav socijalnog osiguranja i skrbi.

2.5. Struktura stanovništva prema obrazovanju

Jedan od osnovnih pokazatelja obrazovne strukture stanovništva je indeks obrazovanosti, pokazatelj koji se izražava kao kvocijent broja visokoobrazovanog stanovništva i nepismenog stanovništva, pomnožen sa 100. Ovaj indikator najbolje govori o raspoloživim „ljudskim resursima” tercijarne obrazovanosti, odnosno o mogućim (stvarnim) pokretima i nositeljima razvoja u nekom području.

Indeks obrazovanosti za Šibensko-kninsku županiju je u 2011. godini iznosio 332,4. To znači da je na sto stanovnika bez škole dolazilo 332 stanovnika s višom i visokom školom, što je izrazito nepovoljno za društveno-gospodarski razvoj Šibensko-kninske županije, pogotovo kada se ovaj pokazatelj uspoređi s pokazateljem za cijelu Republiku Hrvatsku, a koji iznosi 958,6. [10]

Područje	Broj stanovnika bez škole	Broj stanovnika s višom i visokom školom	Indeks obrazovanosti
Šibensko-kninska županija	3.730	12.400	332,4
Republika Hrvatska	62.092	595.233	958,6

Tablica 5. Indeks obrazovanosti Šibensko-kninske županije i Republike Hrvatske 2011. godine

Vrlo nizak indeks obrazovanosti u odnosu na nacionalni prosjek djelomično se može objasniti injenicom da je na području Šibensko-kninske županije vrlo velik udio starog stanovništva, od kojeg je ono koje živi u ruralnim područjima u velikom broju nepismeno, dok bi struktura obrazovanih za mladu generaciju zasigurno bila povoljnija.

3. Zaključak

U ovom radu su kao reprezentativni socio-demografski indikatori za ocjenu društveno-gospodarske razvijenosti Šibensko-kninske županije analizirani: stopa promjene broja stanovnika između 2001. i 2011., indeks starenja, opća stopa aktivnosti stanovništva, stopa zaposlenosti, stopa nezaposlenosti i indeks obrazovanosti. Dobivene vrijednosti svih analiziranih indikatora pokazuju da Šibensko-kninska županija spada u ona područja koja imaju izrazito nepovoljne socio-demografske trendove.

Kako u ovoj analizi, zbog metodoloških razloga, u obzir nije uzet trend u razvoju pojedinih indikatora (s iznimkom promjene broja stanovnika), nego je prikazano stanje

evidentirano Popisom stanovništva iz 2011. godine, nije bilo mogu e u cijelosti sagledati korelacijsku povezanost socio-demografskih indikatora i ekonomske razvijenosti. No, kako bi se dobila barem orijentacijska slika dosegnute razine ekonomke razvijenosti Šibensko-kninske županije u odnosu na nacionalni prosjek, važno je bilo usporediti odabrane indikatore za Šibensko-kninsku županiju s indikatorima na razini Republike Hrvatske. Analiza je pokazala da po svim pokazateljima (osim stope promjene stanovništva), Šibensko-kninska županija u svojoj društveno-gospodarskoj razvijenosti znatno zaostaje za hrvatskim prosjekom. Temeljem prikazane analize odabranih indikatora, koji mogu predstavljati i osnovu za možebitne aktivnosti izvršne vlasti u pogledu o ekivanih promjena, ne može se *a priori* tvrditi da je Šibensko-kninska županija ekonomski nerazvijena županija, ali se za nju može tvrditi da je slabije razvijena u odnosu na nacionalni prosjek.

4. Literatura

- [1] Državni zavod za statistiku. (2012). Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2011., *Dostupno na:* http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/07-01-01_01_2012.htm *Pristup:* 11-03-2014
- [2] Živi , D.& Pokos, N. (2005). Odabrani sociodemografski indikatori razvijenosti Hrvatske i županija, *Revija za sociologiju*, Vol. 36, No. 3-4, prosinac 2005, 207-224, ISSN 1846-7954
- [3] Državni zavod za statistiku. (2013). Kontingenti stanovništva po gradovima/op inama, Popis 2011., *Dostupno na:* <http://www.dzs.hr/> *Pristup:* 12-03-2014
- [4] Wertheimer – Baleti , A. (1999). *Stanovništvo i razvoj*, Mate, ISBN 953-6070-03-0, Zagreb
- [5] Nejašmi , I. (2005). *Demogeografija: stanovništvo u prostornim odnosima i procesima*, Školska knjiga, ISBN 978-953-0-30876-3, Zagreb
- [6] Državni zavod za statistiku. (2013). Stanovništvo prema starosti (pojedina ne godine) i spolu po županijama, Popis 2011., *Dostupno na:* <http://www.dzs.hr/> *Pristup:* 12-03-2014
- [7] United Nations. (1958). MillenniumDevelopmentGoalsIndicators, *Dostupno na:* <http://unstats.un.org/unsd/mdg/Metadata.aspx?IndicatorId=0&SeriesId=772>, *Pristup:* 17-03-2014
- [8] Državni zavod za statistiku. (2013). Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutna noj aktivnosti, starosti i spolu, Popis 2011., *Dostupno na:* <http://www.dzs.hr/> *Pristup:* 12-03-2014
- [9] Državni zavod za statistiku. (2011). Popis stanovništva, ku anstava i stanova 2011. godine, Metodološka objašnjenja, *Dostupno na:* <http://www.dzs.hr/> *Pristup:* 12-03-2014
- [10] Državni zavod za statistiku. (2013). Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi i spolu, Popis 2011., *Dostupno na:* <http://www.dzs.hr/> *Pristup:* 14-03-2014

Photo 050. Church of St. Roka / Crkva Svetog Roka